

Homilie

bij de uitvaartmis van paus Johannes Paulus II

St. Pietersplein, vrijdag 8 april 2005

“Volg Mij”, zegt de Verrezen Heer tot Petrus. Het zijn Zijn laatste woorden tot deze leerling, die gekozen is om Zijn schapen te weiden. “Volg Mij” – dit kernachtige woord van Christus kan beschouwd worden als de sleutel om de boodschap te verstaan die tot ons komt door het leven van onze geliefde overleden paus Johannes Paulus II. Vandaag begraven we zijn stoffelijk overschot in de aarde, als een graankorrel van onsterfelijkheid – met een hart vol verdriet, maar ook vervuld van vreugdevolle hoop en diepe dankbaarheid.

Dit zijn onze gevoelens, broeders en zusters in Christus, hier aanwezig op het St. Pietersplein, in de naburige straten en op verschillende andere locaties in de stad Rome, waar een enorme menigte zich de laatste dagen in stil gebed heeft verzameld. Ik groet u allen van ganser harte. In naam van het College van Kardinalen wil ik ook de staatshoofden, regeringsleiders en de delegaties van de verschillende landen respectvol begroeten. Ik begroet de gezagsdragers en officiële vertegenwoordigers van andere kerken en christelijke gemeenschappen, en ook die van de andere godsdiensten. Vervolgens begroet ik de aartsbisschoppen, bisschoppen, priesters, religieuzen en de gelovigen die uit ieder werelddeel gekomen zijn, in het bijzonder de jongeren, die Johannes Paulus II zo graag de toekomst en de hoop van de Kerk noemde. Ook gaat mijn begroeting uit naar allen die waar ook ter wereld met ons verbonden zijn via de radio en de televisie in deze

plechtige viering van de uitvaart van onze geliefde Heilige Vader.

“Volg Mij” – als jonge student was Karol Wojtyła dol op literatuur, toneel en poëzie. Toen hij in een chemische fabriek werkte en bedreigd werd door de Naziterreur, hoorde hij de stem van de Heer: “Volg Mij!” Onder deze zeer bijzondere omstandigheden begon hij boeken over filosofie en theologie te lezen en ging daarna naar het clandestiene seminarie gesticht door kardinaal Sapieha. Na de oorlog kon hij zijn studies afmaken aan de theologische faculteit van de Jagiello-ni-Universiteit van Krakau. Hoe dikwijls heeft hij in zijn brieven aan priesters en in zijn autobiografische boeken tegen ons gesproken over zijn priesterschap, waartoe hij op 1 november 1946 werd gewijd. In deze teksten interpreteert hij zijn priesterschap in het bijzonder vanuit drie uitspraken van de Heer. Ten eerste: “Niet gij hebt Mij uitgekozen, maar Ik u en Ik heb

u de taak gegeven op tocht te gaan en vruchten voort te brengen, die blijvend mogen zijn” (Joh 15,16). De tweede uitspraak is: “De goede herder geeft zijn leven voor zijn schapen” (Joh 10,11). En ten slotte: “Zoals de Vader Mij heeft liefgehad, zo heb ook Ik u liefgehad. Blijft in mijn liefde” (Joh 15,9). In deze drie uitspraken zien we het hart en de ziel van onze Heilige Vader. Hij ging letterlijk overal heen, onvermoeibaar, om vruchten voort te brengen, vruchten die blijvend zijn. *Sta op, laten we gaan!* is de titel van zijn op één na laatste boek. “Sta op, laten we gaan!” – met deze woorden heeft hij ons opgewekt uit een vermoeid geloof, uit de slaap van de leerlingen, zowel gisteren als vandaag. “Sta op, laten we gaan!” zegt hij vandaag ook tot ons. De Heilige Vader was tot het einde toe priester want hij gaf zijn leven aan God voor zijn kudde en voor de hele mensenfamilie, in een dagelijkse zelfgave voor de dienst van de Kerk, in het bijzonder tijdens de zware beproevingen van de laatste maanden van zijn leven. Zo is hij één geworden met Christus, de Goede Herder die van Zijn schapen houdt. Ten slotte “Blijft in mijn liefde”: de paus die iedereen trachtte te ontmoeten, die de gave had te vergeven en zijn hart voor iedereen te openen, zegt vandaag weer tegen ons, met de woorden van de Heer: Als we in de liefde van Christus blijven, leren we in de school van Christus de kunst van de ware liefde.

“Volg Mij!” In juli 1958 begon de jonge priester Karol Wojtyla aan een nieuwe etappe in zijn reis met de Heer en in Zijn voetspoor. Karol was naar de Mazoerische Meren gegaan, voor zijn gebruikelijke vakantie, samen met een groep jonge mensen die van kanoën hield. Maar hij had een brief bij zich met de uitnodiging

een bezoek te brengen aan de primaat van Polen, kardinaal Wyszynski. Hij kon de reden voor het bezoek wel raden: zijn benoeming tot hulpbisschop van Krakau. De academische wereld verlaten, zijn uitdagende betrokkenheid op jonge mensen verlaten, de grote intellectuele poging verlaten te proberen het mysterie dat de mens is te begrijpen en te doorgronden en aan de wereld van vandaag de christelijke interpretatie van ons wezen door te geven, dat alles moet hem zijn voorgekomen als het verliezen van zichzelf, het verliezen van datgene wat de menselijke identiteit van deze jonge priester vormde. “Volg Mij!” Karol Wojtyla aanvaardde de benoeming, want hij hoorde in de roep van de Kerk de stem van Christus. En toen beseftte hij hoe waar de woorden van de Heer zijn: “Wie zijn leven tracht te redden, zal het verliezen en wie het verliest, zal het behouden” (Lc 17,33). Onze paus – dat weten we allemaal – wilde nooit zijn eigen leven redden, het voor zichzelf houden; hij wilde zich zonder voorbehoud wegschenken, tot het laatste ogenblik, voor Christus en voor ons. Zo mocht hij ervaren dat alles wat hij de Heer in handen had gelegd op een nieuwe wijze bij hem terug kwam. Zijn liefde voor taal, voor poëzie, voor letterkunde, werd een essentieel onderdeel van zijn pastorale zending en gaf een nieuwe vitaliteit, een nieuwe drang, nieuwe aantrekkelijkheid aan de verkondiging van het Evangelie, ook al is het een teken van tegenspraak.

“Volg Mij!” In oktober 1978 hoorde Kardinaal Wojtyla nogmaals de stem van de Heer. Weer vond die dialoog met Petrus plaats, die in het Evangelie van deze mis wordt verhaald: “Simon, zoon van Johannes, hebt ge Mij lief? Hoed mijn schapen!” Op de vraag van de Heer: “Karol,

hebt ge Mij lief?”, antwoordde de aartsbisschop van Krakau uit de grond van zijn hart: “Heer, Gij weet alles: Gij weet dat ik U liefheb.” De liefde tot Christus was de allesbepalende kracht in het leven van onze geliefde Heilige Vader. Wie hem ooit heeft zien bidden, wie hem ooit heeft horen preken, weet dat. Omdat hij zo diep geworteld was in Christus, was hij in staat een last te dragen die de zuiver menselijke mogelijkheden te boven gaat: herder zijn van de kudde van Christus, Zijn universele Kerk. Dit is niet het moment om te spreken over de specifieke inhoud van dit rijke pontificaat. Ik wil alleen twee passages voorlezen uit de liturgie van vandaag, die centrale elementen van zijn boodschap weergeven. In de eerste lezing zegt St. Petrus – en zegt de paus met St. Petrus – “Nu besef ik pas goed, dat er bij God geen aanzien des persoons bestaat, maar dat uit welk volk ook ieder die Hem vreest en het goede doet, Hem welgevallig is. Het woord heeft Hij tot de zonen van Israël gezonden, toen Hij door Jezus Christus de blijde boodschap van vrede verkondigde: Deze is de Heer van allen” (Hnd 10,34-36). En in de tweede lezing spoort St. Paulus – en met St. Paulus onze overleden paus – ons aan met de uitroep: “Mijn beminde broeders, naar wie ik zo verlang, mijn vreugde en mijn kroon, houdt aldus stand in de Heer, mijn geliefden” (Fil 4,1).

“Volg Mij!” Naast het gebod Zijn kudde te weiden, kondigde Christus aan Petrus zijn marteldood aan. Met die woorden, die de dialoog over de liefde en de opdracht van de universele herder besluiten en samenvatten, roept de Heer een andere dialoog in herinnering, die plaats vond tijdens het Laatste Avondmaal. Daar had Jezus gezegd: “Waar Ik heenga, kunt gij niet komen.” Petrus zei tot Hem: “Heer, waar

gaat Gij naar toe?” Jezus antwoordde: “Waar Ik heenga, kunt gij Mij nu niet volgen, later wel” (Joh 13,33.36). Van het Avondmaal gaat Jezus naar het kruis en naar de verrijzenis en treedt binnen in het Paasmysterie; daar kan Petrus Hem nog niet volgen. Nu – na de verrijzenis – komt dat moment, het ‘later’. Door de kudde van Christus te weiden, treedt Petrus binnen in het Paasmysterie, gaat hij de weg naar het kruis en de verrijzenis. De Heer zegt het met deze woorden: “...toen ge jong waart, deed ge zelf uw gordel om en ging waarheen ge wilde, maar wanneer ge oud zult zijn, zult ge uw handen uitstrekken, een ander zal u omgorden en u brengen waarheen ge niet wilt” (Joh 21,18). In de eerste jaren van zijn pontificaat ging de Heilige Vader, nog jong en vol energie, naar de uiteinden der aarde, geleid door Christus. Maar later deelde hij steeds meer in het lijden van Christus; steeds beter begreep hij de waarheid van de woorden: “Een ander zal u omgorden.” En juist in deze gemeenschap met de lijdende Heer verkondigde hij, onvermoeibaar en met hernieuwde intensiteit, het Evangelie, het mysterie van de liefde tot het uiterste toe (vgl. Joh 13,1).

Hij heeft voor ons het Paasmysterie geïnterpreteerd als een mysterie van goddelijke barmhartigheid. In zijn laatste boek schreef hij: De grens die aan het kwaad wordt gesteld “is uiteindelijk de Goddelijke Barmhartigheid” (*Herinnering en identiteit*). En reflecterend over de moordaanval, zei hij: “Door zich voor ons allen te offeren heeft Christus aan het lijden een nieuwe betekenis gegeven, het in een nieuwe dimensie, in een nieuwe orde, gebracht: de orde van de liefde ... Het is dit lijden dat het kwaad verbrandt en verteert met de vlam van de liefde en zelfs uit de zonde het goede doet opbloeien.”

Aangemoedigd door dit geloof leed de paus en had hij lief in gemeenschap met Christus, en daarom is de boodschap van zijn lijden en zijn stilzwijgen zo welsprekend en zo vruchtbaar.

Goddelijke Barmhartigheid: de Heilige Vader vond de zuiverste weerspiegeling van Gods barmhartigheid in de Moeder van God. Hij, die op jonge leeftijd zijn eigen moeder verloren had, hield des te meer van zijn goddelijke moeder. Hij hoorde de woorden van de gekruisigde Heer als persoonlijk tot hem gericht: "Zie daar uw moeder." En zo deed hij net als de leerling die Jezus liefhad: hij nam haar bij zich in huis (eis ta idia; Joh 19,27) – *Totus tuus*. En van de moeder leerde hij gelijkvormig te worden aan Christus.

Geen van ons zal ooit die laatste Paas-zondag van zijn leven vergeten, de Heilige Vader, door lijden getekend, kwam nog één maal aan het raam van het Apostolisch Paleis en gaf nog één laatste maal zijn zegen *Urbi et Orbi*. We kunnen er zeker van zijn dat onze geliefde paus vandaag aan het raam van het huis van de Vader staat, dat hij ons ziet en ons zegent. Ja, zegen ons, Heilige Vader. Wij vertrouwen uw beminde ziel toe aan de Moeder van God, uw Moeder, die u iedere dag heeft geleid en die u nu zal leiden naar de eeuwige glorie van haar Zoon, Jezus Christus, onze Heer. Amen.

Vertaling: dr. N. Stienstra